

RYSZARD RUBINKIEWICZ SDB

UKRZYŻOWANIE JEZUSA W ŚWIETLE 4QpNa I 1-12 I ZWOJU ŚWIĄTYNI 64, 6-13

Autorzy NT rozpatrują ukrzyżowanie Jezusa nie tylko w aspekcie samego faktu historycznego, lecz również widzą w tym wydaniu treść teologiczną, popartą wypowiedziami ST. Jednym z takich tekstów jest cytat z Pwt 21, 23 /"Przeklęty każdy, którego powieszono na drzewie"/, wykorzystany przez św. Pawła w "Liście do Galatów" 3, 13. Jednakże niektórzy komentatorzy są zdania, że chodzi w tym wypadku li tylko o chrześcijańską adaptację tekstu Pwt 21, 23, która nie ma analogii w żydowskiej literaturze pozabiblijnej tego okresu¹. Jednakże komentarz do "Księgi Nahuma" odnaleziony w Qumran /4QpNah/² oraz niedawno opublikowany tekst "Zwoju Świątyni"³, pochodzący z tego samego źródła, pozwalają w znacznym stopniu zmodyfikować dotychczasową opinię.

W niniejszym artykule pragniemy odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu "Zwój Świątyni" 64, 6-13 i związany z nim tematycznie "Komentarz do Księgi Nahuma" /4QpNah I, 1-12/ może posłużyć do lepszego naświetlenia tekstów biblijnych mówiących o ukrzyżowaniu Jezusa. W tym celu zanalizujemy kolejno tekst 4QpNah I, 1-12, "Zwój Świątyni" 64, 6-13 oraz interesujące nas wypowiedzi NT.

1. 4QpNa I 1-12 A KWESTIA UKRZYŻOWANIA

Aż do momentu opublikowania tekstu "Zwoju Świątyni" peszer "Księgi Nahuma" był jedynym dokumentem odnalezionym w Qumran, mówiącym na temat kary poprzez ukrzyżowanie. Odnośny fragment w polskim przekładzie brzmi następująco:

1. / Jeruzolima stała się/ mieszkaniem dla niecznych ludów.
"Gdzie chodził lew, lwica i szczenię lwie
2. /a nikt nie trwożył?". Interpretacja tego dotyczy Deme/ triosa króla Grecji, który starał się wejść do Jeruzolimy za radą Poszukiwaczy Subtelności.
3. / / królowie Grecji od Antiocha aż do powstania władców Kittim. Potem zostanie ona podeptana.

4. / / "Lew dosyć rozszarpał dla swoich szczeniąt i udu-
sił łupów dla swoich lwic".
5. /Interpretacja odnosi się do/ Lwa Gniewu, który uderzył po-
przez swoich możnych i
6. doradców /i wypełnił zdobyczą/ swe nory a legowiska swoje
grabieżą". Interpretacja tego dotyczy Lwa Gniewu
7. /który znalazł winę karana/ śmiercią i Poszukiwaczy Subtel-
ności, których wieszka jako ludzi żywych
8. /na drzewie, ponieważ tak czyniono/ w Izraelu od dawna,
gdyż o powieszonym za życia na drzewie /Pismo/ mó/wi/:
"Oto ja przeciw to/bie!/"
9. wy/rocznia Pana Zastępów - i puszcze z dymem twe pospólstwo,
a lwiątko twoje miecz pochłonie i wykorze/nię z ziemi ł/up
jego
10. i nie będzie słycać więcej głosu twoich posłów/.
/Inter/pretacja tego: "twe pospólstwo" - to są oddziały jego
potęgi wojskowej kt/óre są w Jerozolim/ie "i lwiątko jego"
to są jego
11. dostojnicy / / a "łup jego" to jest bogactwo, które
nagroma/dzili kapła/ni Jerozolimy, które dadz/ą/
d/la.../

Przytoczony fragment 4QpNa jest komentarzem do "Księgi Nahuma" 2, 12-14. Tekst biblijny, który w miarę możliwości przy-
taczamy zgodnie z przekładem Biblii tysiąclecia, został wyróżnio-
ny tłustym drukiem. W komentarzu występują dwa imiona królów
/Antiocha i Demetriosa/ oraz dwa kryptonimy: Poszukiwacze Subtel-
ności⁴ i Lew Gniewu. Prawie wszyscy komentatorzy zgodni są co do
tego, że chodzi tutaj o Antiocha IV Epifanesa /175-164 przed
Chr./ oraz Demetriosa III Akairosa, jednego z pięciu synów Antio-
cha V Grypusa, którzy po śmierci ojca w roku 96 przed Chr. za-
wzięcie walczyli między sobą o dostęp do tronu. W tym czasie
w Palestynie rozgorzał konflikt pomiędzy Aleksandrem Janneuszem
a faryzeuszami. Źródła historyczne nie precyzują, na czym on
faktycznie polegał⁵. Możemy się jedynie domyślać, że chodziło
o zadawnione pretensje do władców z rodziny hasmonejskiej o spra-
wowanie przez nich urzędu arcykapłana. Aleksander był przede
wszystkim żołnierzem, który mało troszczył się o skrupulatne
przestrzeganie przepisów religijnych. Dlatego też urząd arcyka-

płana tym bardziej nie pasował do niego. I rzeczywiście bunt wybuchł podczas obrzędów świątecznych, w czasie których obrzucano go w trakcie sprawowania funkcji kapłańskich cytrynami. Wywołało to gniew Aleksandra, który z tej okazji kazał wymordować około sześciu tysięcy Judejczyków. Nieudana wyprawa przeciw Arabom, której o mało nie przepłacił życiem, dodała odwagi jego przeciwnikom, lecz - jak podaje Józef Flawiusz - "król podjął wojnę i w ciągu sześciu lat wymordował nie mniej niż pięćdziesiąt tysięcy Judejczyków" /"Dawne dzieje Izraela" 13. 14. 5/. Wtedy Żydzi wyprawili posłów do Demetriusza Akairosa. Było to w roku 88 przed Chr. Demetriusz przybył i rozłożył obóz w pobliżu miasta Sychem. Aleksander wyruszył z wojskiem na jego spotkanie, ale w bitwie pod Sychem poniósł klęskę. Sam musiał chronić się w górach, gdzie zdołał zgromadzić wokół siebie sześć tysięcy Judejczyków. Z ich pomocą odzyskał panowanie w Judei, a najmożliwszych spośród swoich przeciwników sprowadził do Jerozolimy "i wówczas dokonał najstraszniejszego, jakie można sobie wyobrazić, okrucieństwa. Podczas gdy ucztował w gronie nałożnic wśród odsłoniętej przestrzeni, kazał ukrzyżować około ośmuset Judejczyków, a dzieci ich i żony zarąbywano przed oczyma jeszcze żywych skazańców" /"Dawne dzieje Izraela" 13. 14. 2/.

Komentatorzy peszeru do "Księgi Nahuma" bez trudu identyfikują "Lwa Gniewu" z Aleksandrem Janneuszem, natomiast "Poszukiwaczy Subtelności" ze stronnictwem faryzeuszów, którzy nie mogąc w inny sposób pozbyć się znieawidzonego przez nich władcy, poprosili o pomoc Demetriusza III.

Kwestię sporną stanowi uzupełnienie brakującego tekstu 1. 7 i 8. Niektórzy sądzą, że słowo MWT należy uzupełnić o brakujące dwie litery i czytać NQ/MWT /zemsta/, zamiast MWT /śmierć/⁶. Jednakże Y. Yadin o wiele słuszniej widzi tutaj wyrażenie MŠPT MWT /wyrok śmierci/⁷, natomiast Fitzmyer idąc za tą sugestią uzupełnia ten werset następująco: 'SR MC' MŠPT·MWT /który znalazł winę karaną śmiercią/⁸, zgodnie z brzmieniem tekstu Pwt 21, 22 "Jeśli ktoś popełni zbrodnię podlegającą karze śmierci, zostanie stracony i powieszysz go na drzewie".

W różny sposób próbowano też uzupełnić ubytki tekstu w linii 8:

a/ /czego nie czyniono/ przedtem w Izraelu

b/ /czego żaden człowiek nie uczynił/ przedtem w Izraelu

c/ /czego nie było/ przedtem w Izraelu⁹.

Podstawą do tego rodzaju sugestii było przekonanie, że Prawo żydowskie nie przewidywało wyroku śmierci przez ukrzyżowanie na drzewie żywego człowieka.

Rację ma jednak Yadin¹⁰ i idący za jego opinią Fitzmyer¹¹ podając jedyną, jak się wydaje, słuszną interpretację.

Yadin odrzuca apriorystyczne twierdzenie, że eseneńczycy z Qumran przeciwni byli wieszaniu żywego człowieka na drzewie. Tekst "Zwoju Świątyni" dowodzi, jak to zobaczymy niżej, czegoś wręcz przeciwnego. Autor peszeru widzi w "Lwie Gniewu" instrument Boży, który karze ich przeciwników za sprowadzenie obcych wojsk do kraju. Należy zauważyć, że termin "gniew" występuje w Biblii zawsze w kontekście gniewu Bożego. Dlatego też nie można apriorycznie przyjmować, że eseneńczycy z Qumran mieli krytyczny stosunek do "Lwa Gniewu". Raczej biorą go w obronę. Przedmiotem zaś Bożego gniewu są w tym kontekście "Poszukiwacze Subtelności", czyli faryzeusze. Konsekwentnie do tej interpretacji Yadin uzupełnia 1. 8 następująco:

/na drzewie jak to jest w Prawie/ w Izraelu od dawna.

Mówiąc o "Prawie w Izraelu" Yadin powołuje się na tekst Joz 8, 23-29 i Pwt 21, 22. Ten ostatni na podstawie tekstu "Zwoju Świątyni". Fitzmyer woli unikać słowa "prawo" i restytuuje tekst w ten sposób:

/na drzewie, gdyż tak czyniono/ w Izraelu od dawna.

Tak więc czyn Aleksandra Janneusza był aprobowany przez eseneńczyków z Qumran, którzy znajdowali podstawę prawną do tego w interpretacji Pwt 21, 22-23.

2. "ZWÓJ ŚWIĄTYNI" 64, 6-13

Proponowana wyżej interpretacja 4QpNa nie miałaby szans powodzenia, gdyby nie tekst "Zwoju Świątyni", o którego istnieniu dowiedziano się po raz pierwszy z artykułu Y. Yadina opublikowanego w 1967 roku¹². Dzisiaj dostęp do treści tego zwoju mamy dzięki monumentalnej publikacji tegoż autora wydanej w 1977 roku¹³. Dzieło to wywodzące się z kręgów eseneńskich powstało prawdopodobnie w drugiej połowie II w. przed Chr. Jedną z bardzo ważnych dla naszych rozważań cech tego dokumentu jest to, że przepisy prawne w nim zawarte otrzymują taką samą wartość,

jak przepisy Prawa Mojżeszowego. Dowodzi tego między innymi konsekwentne użycie tetragramu JHWH, i to nawet w takich tekstach, które nie są cytataми biblijnymi.

Interesujący nas tekst znajduje się na kolumnie 64 linia 6-13.

6. Jeśli
7. ktoś zdradzi swój naród i wyda swój naród obcemu ludowi i wyrządzi zło swemu narodowi,
8. to powieszisz go na drzewie i umrze. Na podstawie zeznania dwóch świadków i na podstawie zeznania trzech świadków
9. zostanie skazany na śmierć i powieszą go /na/ drzewie. Jeśli ktoś popełni przestępstwo karane śmiercią i znajdzie schronienie
10. wśród pogan i będzie złorzeczył swemu narodowi i synom Izraela, to również powieszisz go na drzewie
11. i umrze. Nie będą wisiały ich ciała na drzewie, ale pogrzebiesz je w tym samym dniu, gdyż
12. przeklęte jest przez Boga i ludzi to, co zostało powieszona na drzewie i nie zanieczyścisz ziemi, którą ja
13. daję tobie w dziedzictwo.

Przytoczony wyżej tekst wymaga kilku słów komentarza.

1. 6-7 odzwierciedlają frazeologię Kpł 19, 16 /"Nie będziesz szerzył oszczerstw wśród ludu twego, nie będziesz nastawał na krew bliźniego swego"/. Podobne sformułowanie znajduje się w IQS VII, 15-16 i IQS V, 25. Yadin proponuje przetłumaczyć zwrot 'Š RKYL przez "szpieg"¹⁴.

MŠLYM - od rdzenia ŠLM - był cały, nietknięty; w hif. - doprowadził do końca. Jednakże w tym kontekście oznacza tego, k t ó r y p o d d a j e swój naród obcemu /zob. b Suka 52 a, gdzie w odniesieniu do Przysk 25, 22 mowa jest: "nie czytaj jaśalem /zapłaci/ ale jaślimenu /podda go/ tobie"¹⁵.

"Obcemu ludowi" - czyli wrogowi. Por. ZwŚw 57, 11; DD 14, 15

"Wyrządzi zło swemu narodowi" - w znaczeniu militarnym, prowadząc np. wojnę z własnym narodem /por. 2 Krl 8, 12/.

L. 8 "Na podstawie ... świadków" por. Pwt 17, 6-7; 19, 15.

1. 10 "będzie złorzeczył ... synom Izraela" - najbliższy tekst paralelny znajduje się w Wj 22, 27.

Nie ulega wątpliwości, że mamy tutaj halachę, powstałą najprawdopodobniej w kręgach esseńskich, dotyczącą interpreta-

cji przepisu Pwt 21, 22. Autor ZwŚw dwukrotnie powołuje się na wyrok "powieszysz go na drzewie i umrze" /1. 8 i 10-11/ i za każdym razem porządek czasowników "powiesić - umrzeć" jest taki sam. Dowodzi to, że odstępstwo od tekstu tradycyjnego /"Jeśli ktoś popełni zbrodnię podlegającą karze śmierci, z o s t a n i e s t r a c o n y i p o w i e s i s z g o n a d r z e w i e" - Pwt 21, 22/ nie jest przypadkowe. Sens wypowiedzi ZwŚw jest taki, że najpierw winowajca ma być powieszony, a śmierć następuje jako rezultat tej czynności. Tekst masorecki natomiast mówi o uśmierceniu przestępcy i dopiero potem o zawieszeniu martwego już ciała na drzewie. Przykłady takiego postępowania znajdujemy w "Księdze Jozuego" 10, 26-27 czy 2 Sm 4, 12. Co więcej, Talmud babiloński, korzystając z aktualnego brzmienia tekstu masoreckiego, opiera na nim następującą interpretację:

"Niektórzy nasi nauczyciele uczyli: "Popełnił zbrodnię ... powieszysz go". Powiedziałbym: powieszysz go i potem uśmiercą, tak jak to czyni państwo. Odpowiedź na to daje werset biblijny: "Zostanie stracony i powieszysz go". A więc najpierw go zabijesz, a potem powieszysz" /bSanh 46 b/.

Ta właśnie interpretacja rabinacka Pwt 21, 22 stanowiła koronny argument na to, że kara śmierci przez ukrzyżowanie żywego człowieka nie była stosowana w Izraelu. Był to również dowód na to, że czyn Aleksandra Janneusza opisany w 4QpNah dokonany został wbrew Prawu i jako taki napiętnowany przez autora komentarza do "Księgi Nahuma". Tymczasem tekst ZwŚw 64, 6-13 stanowi niepodważalny dowód, iż opierając się na interpretacji Pwt 21, 22 n. akceptowano, przynajmniej w pewnych kręgach żydowskich, wykonanie wyroku śmierci przez powieszenie żywego człowieka na drzewie¹⁶.

Tekst Pwt 21, 22-23 nie specyfikuje winy, za którą przestępca ma być ukarany śmiercią. Czyni to autor ZwŚw wymieniając dwa główne wykroczenia: a/ zdrada własnego narodu poprzez wydanie go obcemu i sprowadzenie wojsk interwencyjnych oraz b/ popełnienie przestępstwa, za które przewidziana jest kara śmierci, i ucieczka do pogańskiego narodu oraz złorzeczenie własnemu ludowi. Autor "Zwoju Świątyni" łączy w tym wypadku przepis z Pwt 21, 22 n. z Kpł 19, 16 i Wj 22, 27. Na pierwszym miejscu stawia przestępstwo zdrady własnego narodu, podkreślając w ten sposób ciężar tego rodzaju przewinienia. Trudno rozstrzygnąć kwestię,

czy wymienione w ZwŚw 64, 6-13 przepisy odnoszą się do konkretnej sytuacji historycznej, czy też do każdego wypadku, gdy zaistnieją wspomniane tutaj wykroczenia.

Ważniejszą kwestią jest, czy czasownik TLH odnosi się tutaj do wyroku śmierci przez ukrzyżowanie, czy nie. W rzeczy samej hebrajskie słowo TLH znaczy "powiesić". J. M. Baumgarten¹⁷ jest zdania, że ZwŚw 64, 6-13 nie mówi o ukrzyżowaniu, lecz o powieszeniu, które w Prawie żydowskim należało do jednego z czterech sposobów wykonywania kary śmierci, a mianowicie poprzez ukamienowanie, spalenie, ścięcie i uduszenie. Zdaniem tego autora "powieszenie", o którym mowa jest w ZwŚw 64, 6-13, oznacza właśnie wykonanie wyroku poprzez uduszenie. Yadin komentując omawiany tekst wyraźnie zaznacza, że nigdy nie twierdził, iż czasownik TLH oznaczał ukrzyżowanie, chociaż wątpi, czy rozróżnienie na wykonanie wyroku śmierci za pomocą sznurka lub krzyża wnosi coś istotnego do zrozumienia tego tekstu¹⁸. W rzeczy samej jedno i drugie jest możliwe. Ponieważ zaś 4QpNa czyni, jak to widzieliśmy, przejrzystą aluzję do wydarzeń historycznych, w których rzeczywiście chodziło o ukrzyżowanie, dlatego mamy podstawę do twierdzenia, że tego rodzaju wyroki były przewidziane prawem na podstawie interpretacji Pwt 21, 22 n. Stąd też tekst ZwŚw 64, 6-13 w połączeniu z 4QpNa stanowi cenne ogniwo pomiędzy zasadą zawartą w Pwt 21, 22 n. a jej interpretację w czasach bezpośrednio poprzedzających chrześcijaństwo. Przede wszystkim dowodzi on, że przynajmniej w pewnych kręgach żydowskich uznawano wykonanie wyroku przez ukrzyżowanie za legalne tzn. zgodne z Prawem Mojżeszowym.

3. ZNACZENIE ZwŚw 64, 6-13 i 4QpNa DLA INTERPRETACJI NT

Tekst "Zwoju Świątyni" i peszeru do "Księgi Nahuma" wzbudził zrozumiałe zainteresowanie wśród egzegetów. Pomijając mało poważne hipotezy¹⁹ należy skoncentrować uwagę przede wszystkim na tych tekstach, w których Pwt 21, 22 n. służy autorom NT za argument skrypturowy w naświetleniu męki i śmierci Jezusa Chrystusa.

Najstarszym tekstem w tym względzie jest Ga 3, 13. Stanowi on część dłuższego wywodu Apostoła Narodów na temat usprawiedliwienia, które nie pochodzi z uczynków Prawa, lecz z wiary /Ga 3, 1-4, 31/. Św. Paweł przedstawia swoim czytelnikom postać patriarchy Abrahama /Ga 3, 1-18/, który właśnie dzięki wierze

dostępili usprawiedliwienia /Ga 3, 6/. Ponieważ zaś Prawo nie opiera się na wierze, nie może przekazywać życia oraz błogosławieństw danych Abrahamowi. Samo Pismo św. mówi zresztą, że "sprawiedliwy z wiary żyć będzie" /Ga 3, 11 = Ha 2, 4/. Paweł uzasadnia twierdzenie, że nad tymi, którzy polegają na uczynkach Prawa, ciąży przekleństwo - tekstem z Pwt 27, 26, w którym jest mowa o tym, że każdy, kto nie zachowuje wiernie przepisów Prawa, jest przeklęty. Co więcej, Prawo poprzez swoje drobiazgowo przepisy zniewala człowieka, który nie mogąc wypełnić do końca wszystkich jego wymogów, żyje ustawicznie pod przekleństwem Prawa. I właśnie "z tego przekleństwa Prawa Chrystus nas wykupił - stawszy się za nas przekleństwem, bo napisane jest: Przeklęty każdy, którego powieszono na drzewie" /Ga 3, 13/. Cytat z Pwt 21, 23 posłużył Pawłowi za argument w dowodzeniu, że Chrystus wyzwolił nas z niewoli Prawa i dzięki temu wszyscy dostąpili udziału w błogosławieństwach danych Abrahamowi oraz otrzymali obiecane Duchu /Ga 3, 14/.

Argumentacja Pawła utrzymana jest w duchu obowiązującej ówczesnie egzegezy rabinackiej. Apostoł przechodzi od jednego znaczenia terminu "przekleństwo", którego wyznacznikiem jest tekst Pwt 27, 26 /"przeklęty" to ten, który nie wypełnia przepisów Prawa/, do innego, zawartego w treści cytatu Pwt 21, 23. W tym drugim wypadku chodzi o przekleństwo skierowane przeciwko ciału skazańca zawieszonemu na drzewie dla odstraszenia innych od popełniania podobnych czynów. Ciało takie musiało być pochowane przed zachodem słońca, gdyż jako przeklęte przez Boga zanieczyszczało ziemię. Paweł wprowadza do cytatu z Pwt 21, 23 pewną zmianę, a mianowicie: celowo opuszcza słowa "przez Boga", bo to mogłoby sugerować, że Chrystus Pan został przeklęty przez własnego Ojca. Cały werset należy rozumieć w świetle Ga 2, 19, w którym jest mowa, że Chrystus został przybity do krzyża "przez Prawo". Poprzez swoją śmierć krzyżową Jezus przyjął za nas na siebie całe przekleństwo Prawa i jednocześnie położył kres wszystkim jego przepisom /zob. Rz 10, 4/ do tego stopnia, że odtąd Prawo Mojżeszowe i życie chrześcijańskie wzajemnie się wykluczają.

Cytat z Pwt 21, 23 znajduje się również w przemówieniach św. Piotra:

"Bóg naszych ojców wskrzesił Jezusa, którego straciliście,

zawiesiwszy na drzewie" /Dz 5, 30/

"A my jesteśmy świadkami wszystkiego, co działał w ziemi żydowskiej i w Jerozolimie. Jego to zabili, zawiesiwszy na drzewie" /Dz 10, 39/.

Powołanie się na tekst Pwt 21, 23 w kontekście męki i śmierci Jezusa musiało mieć ważne zadanie w pierwotnej kerygmie apostołskiej. Cytując teksty ST apostołowie dowodzili, że wszystko, co stało się z Jezusem, odbyło się zgodnie z Pismem. Widać to wyraźnie w wypowiedzi św. Pawła w Antiochii Pizydyjskiej: "Chociaż nie znaleźli w Nim żadnej winy zasługującej na śmierć, zażądali od Piłata, aby Go stracił. A gdy wykonali wszystko, co było o Nim napisane, zdjęli Go z krzyża i złożyli w grobie" /Dz 13, 28-29/.

Na czym więc polega doniosłość tekstu ZwŚw 64, 6-13 dla NT? Przede wszystkim pozwala on w łączności z 4QpNa ustalić niezbitcie, że Pwt 21, 22 n. interpretowano jeszcze przed powstaniem chrześcijaństwa w odniesieniu do wykonania wyroku śmierci przez ukrzyżowanie. Oczywiście egzegeza Pwt 21, 22 n. w ZwŚw 64, 6-13 i w Ga 3, 13 idzie w dwóch różnych kierunkach. Autor "Zwoju Świątyni" stosuje tekst Pwt 21, 22 n. do dwóch konkretnych wykroczeń i łączy go z przepisem Kpł 19, 16. Św. Paweł stosując tę samą metodę egzegetyczną /wyjaśnianie jednego tekstu biblijnego innym/ wiąże Pwt 21, 23 z Pwt 27, 26. Niemniej jednak cała jego argumentacja osadzona jest mocno w tradycji ówczesnego judaizmu przewidującego przynajmniej w niektórych kołach śmierć poprzez ukrzyżowanie na podstawie halachy wywodzącej się z interpretacji Pwt 21, 22 n. Tekst ten musiał stanowić bardzo ważny element w pierwotnym kerygmacie apostołskim, skoro zarówno Piotr jak i Paweł do niego nawiązują.

PRZYPISY

¹ Por. np. E. H a e n c h e n. Die Apostelgeschichte. Göttingen 1968 s. 206.

² Tekst zob. J. M. A l l e g r o. Qumran Cave 4-4 Q 158-4 Q 186 Discoveries in the Judaean Desert. T. 5. Oxford 1968 s. 37-42. Z opracowań na temat tego peszeru zob. G. J e r e m i a s. Der Lehrer der Gerechtigkeit. Göttingen 1963; A. D u p o n t-S o m m e r. Observations sur le Commentaire de Nahum. RB 71:1964 s. 298-299; Y. Y a d i n. Peshar Nahum /4QpNahum/ Reconsidered. IEJ 21:1971 s. 1-12; A. D u p o n t-S o m m e r. Observations nouvelles sur l'expression "suspendu vivant sur le bois" dans le Commentaire de Nahum /4QpNah II, 8/ a la lumiere du Rouleau du Temple /11QTempel Scroll LXIV 6-13/. "Comptes.

Rendus de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres" 1972 s. 709-720; J. A. F i t z m y e r. Crucifixion in Ancient Palestine. Qumran Literature, and the New Testament. CBQ 40:1978 s. 493-513.

³ Zob. Y. Y a d i n. Megillat ha-Miqdas. T. 1-3 + Supplementary Plates. Jerusalem 1977.

⁴ W tekście dôršê hahalaqôt = ci, którzy szukają rzeczy gładkich. Hebrajskie słowo halaq oznacza "łysy", "bez włosów", "gładki". Ponieważ z egzegezy tekstu wynika, że chodzi o faryzeuszki, którzy trudnili się przeciw wyjaśnianiem tekstów bliźnich, proponuję przekład tego zwrotu "Poszukiwacze Subtelności".

⁵ Por. J. F l a w i u s z. Dawne dzieje Izraela 13. 14. 2 i Wojna żydowska 1. 4. 5-6.

⁶ Zob. A l l e g r o, jw. s. 38; E. L o h s e. Die Texte aus Qumran. München 1971 s. 262.

⁷ Peshet Nahum s. 11.

⁸ Jw. s. 501.

⁹ Zestaw opinii według Fitzmyera, jw. s. 502.

¹⁰ Peshet Nahum s. 10-12.

¹¹ Tamże.

¹² The Temple Scroll. The Biblical Archeologist 30:1967 s. 135-139.

¹³ Zob. przyp. 3. Polskie tłumaczenie dzieła zob. W. T y - l o c h. Zwój Świątyni. "Euhemer" 27:1983 nr 3 s. 3-20; 28:1984 nr 1 s. 3-20.

¹⁴ Y a d i n. Megillat ha-Miqdas t. 2 s. 203.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Megillat ha-Miqdas t. 2 s. 204.

¹⁷ Does TLH in the Temple Scroll Refer to Crucifixion? JBL 91:1972 s. 472-481.

¹⁸ Megillat ho-Miqdas t. 1 s. 289 przyp. 11.

¹⁹ Np. J. M. Ford, znana ze swych śmiałych, ale też niczym nie umotywowanych hipotez, sugeruje, że Jezus został ukrzyżowany za to, iż przeklął drzewo figowe /Mk 11, 12-14. 20-28 par./, które było symbolem Izraela, a przepis ZwSw 64, 6-13 zabraniał pod karą śmierci przeklinać własny naród /zob. "Crucify Him, Crucify Him" and the Temple Scroll. ExpTim 87:1975/76 s. 275-278/.

DIE KREUZIGUNG JESU IM LICHTE VON 4QpNah I, 1-12
UND TEMPELROLLE 64, 6-13
Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Autor des Artikels will die Frage beantworten, inwiefern die Tempelrolle 64, 6-13 und der mit ihr thematisch im Zusammenhang stehende Kommentar zum Buch Nahum /4QpNah I, 1-12/ zu einer besseren Beleuchtung der von der Kreuzigung Jesu redenden Bibeltexte beitragen können. Die Bedeutsamkeit des Textes Tempelrolle 64, 6-13 für die Interpretation des NT besteht vor allem darin, dass er unumstößlich festzustellen erlaubt, dass Dt 21, 22 f. schon vor der Entstehung des Christentums im Sinne einer Vollstreckung des Todesurteils durch Kreuzigung interpretiert wurde.

Übersetzung: Herbert Ulrich